

ERIC WHITACRE: DEEP FIELD

Onder koorliefhebbers is componist-dirigent Eric Whitacre (1970) alles behalve een onbekende. Journaliste Annemarie Peeters omschreef hem in een interview voor De Standaard als een “koorfenomeen met de looks van een ‘surfer dude’ en meer dan vijf miljoen hits op Youtube”. Met zijn hedendaagse maar toegankelijke stijl en innoverende projecten ontketende Whitacre een ware revolutie in de koorwereld: zijn eerste album *Light & Gold* werd in 2012 beloond met een Grammy Award en ook het vervolgalbum *Water Night* klom na de release meteen naar de eerste plaats in de iTunes Classical Charts. Mede dankzij zijn handige gebruik van sociale media wist hij over lands- en leeftijdsgrenzen heen een breed publiek te bereiken. Eén van zijn grootste projecten is het online Virtual Choir, waarbij koorzangers van over de hele wereld verenigd worden rond Whitacres eigen composities.

Toch wees niets erop dat Whitacre in de koorwereld zou belanden. Toen hij na lang aandringen een repetitie bijwoonde van het College Choir van de Universiteit in Nevada, kon hij amper een noot lezen. Hij hoopte er mooie meisjes tegen het lijf te lopen, maar vond er zijn roeping. Niet veel later ruilde hij Nevada voor New York en ging compositie studeren aan de befaamde Juilliard School of Music, als leerling van John Corigliano. Zijn inspiratie haalt Whitacre uit zijn verleden als popmuzikant, maar evenzeer uit poëzie, filmmuziek of klassieke werken. Hij volgt daarbij vooral zijn intuïtie: “Muziek moet in de eerste plaats authentiek zijn, en iets aan de muzikanten en het publiek vertellen.” Die gevoelsmatige benadering blijkt een heel divers publiek aan te spreken. Hoe de dissonante clusters en kleurrijke harmonieën die zijn muziek typeren telkens weer voor een intense ervaring zorgen, verklaart Whitacre als volgt: “Als je in muziek een bepaald akkoord hoort, kun je vaak al aanvoelen welk akkoord daar achteraan komt. Ik hou ervan een instabiel akkoord en het akkoord waarin het zou moeten oplossen, in elkaar te schuiven. Je krijgt dan een statisch effect, alsof de tijd is stopgezet.”

De voorbije jaren veroverde de bevlogen Amerikaanse superster het Belgische publiek met diverse koorprojecten met het Vlaams Radio Koor. Deze keer staat hij ook aan het roer van het Brussels Philharmonic, met eigen koor- en orkestcomposities en werk van componisten die hij bewondert. Primeur is de Belgische première van *Deep Field*, zijn laatste project in de reeks Virtual Choir, waarin hij ook het publiek uitnodigt om deel te nemen.

Programmamuziek

Nagenoeg alle werken uit Whitacres oeuvre zijn geënt op een gedicht, een gebeurtenis of een natuurlijk fenomeen. Voor *Water Night* liep het compositieproces haast vanzelf. Na een bemoedigend gesprek met zijn mentor Bruce Mayhall in 1995, wilde Whitacre hem bedanken. Hij begon te lezen in de dichtbundel van Octavio Paz, één van zijn favoriete dichters en belandde bij het gedicht *Agua nocturna*. Op nog geen uur tijd had hij de compositie neergepend: “de muziek klonk in de lucht, alsof het een deel van de poëzie was”. *Water Night* groeide uit tot één van zijn meest populaire koorwerken.

Het ontstaan van Equus had meer voeten in de aarde. Whitacre maakte de eerste schetsen in 1997, in opdracht van het University of Miami Wind Ensemble, maar voltooide het pas drie jaar later. Hij vond pas de juiste invalshoek toen een bevriend componist over één van zijn oude schetsen zei dat “als hij het niet gebruikte, hij het van hem zou stelen”. Whitacre werkte dat bewuste fragment uit tot een virtuoos stuk, een soort ‘perpetuum mobile’: “Ik wilde een ‘moto perpetuo’ schrijven, een stuk dat begint te lopen en nooit stopt – ‘equus’ is dan ook het Latijnse woord voor paard – en ook een virtuoos showstuk voor windblazers zou zijn. Het eindresultaat is iets dat ik ‘dynamisch minimalisme’ noem, wat eigenlijk betekent dat ik graag repetitieve patronen gebruik, zolang ze maar niet saai worden.” Later arrangeerde hij de compositie voor orkest en koor, en grapte dat deze versie klinkt als “de Carmina Burana op steroïden”. Het werk ligt in dezelfde lijn als Blow it up, start again van de Amerikaanse componist Jonathan Newman, net als Whitacre een leerling van John Corigliano. De titel klinkt al even opstandig als de muziek, die door de Chicago Tribune als “rebels funky” omschreven werd.

Heel wat minder lichtvoetig klinken de Songs of Immortality uit 2010, drie koorliederen op gedichten van Dylan Thomas (Lie still, sleep becalmed en Do not go gentle into that good night) en Emily Dickinson (After great pain). Whitacre componeerde ze toen zijn vader ernstig ziek was. Het zijn dan ook donkere, intense composities, die reflecteren over het leven en de dood. Even spiritueel is het toongedicht The River Cam voor cello solo en strijkorkest. De inspiratie voor dit werk kreeg Whitacre tijdens bezoek aan Cambridge in het najaar van 2011. Ook deze compositie startte als een opdrachtwerk, deze keer voor cellist Julian Lloyd Webber. Tijdens zijn vele wandelingen langs de rivier de Cam, weekten de geluiden, beelden en geschiedenis van die plek melodieën los in zijn hoofd. Whitacre probeerde de magische en bijna spirituele sfeer van de omgeving te vertalen naar de muziek. Het resultaat is een pastoraal aandoende compositie, hier en daar refererend aan het oeuvre van Vaughan Williams en Elgar.

Universele schoonheid

Aan de basis van het grootschalige orkestwerk Deep Field ligt een uniek beeld, in 1995 gemaakt door de Hubble Space Telescope. Die maakte een onwaarschijnlijke foto van een stukje hemel van amper een muntstuk groot, samengesteld uit verschillende beelden genomen gedurende tien opeenvolgende dagen. Het resultaat bood een verbluffend kijk op het heelal: door dit kleine gaatje ontvouwen zich duizenden sterrenstelsels in verschillende stadia van evolutie. Nooit eerder was er zo diep, of zo ver terug, in het heelal gekeken.

Los van de wetenschappelijke relevantie, is het beeld op zich ook van een adembenemende schoonheid. De impact op Eric Whitacre was zo groot dat hij het in 2015 vertaalde naar de bijzondere compositie Deep Field voor orkest, koor en elektronica, een commissie van het Minnesota Orchestra en de BBC.

Tijdens deze 25-minuten lange soundscape weerklinken in elkaar overvloeiende klankwolken in het orkest en koor, als weerspiegeling van de sterrenstelsels die ontelbare lichtjaren verwijderd zijn. Aan het einde van het stuk nodigt Whitacre ook het publiek in de zaal uit om het klankenheelal mee vorm te geven. Dankzij een speciale app weerklinken vanuit de smartphones van de toeschouwers niet alleen elektronische geluiden, maar worden ook fragmenten van de Hubble Deep Field weergegeven. Muzikanten en publiek wanen zich zo voor even gewichtloos, omringd door de wondere wereld van sterren en planeten.

Een nachtelijk landschap

De uitgestrekte klanken uit Deep Field vertonen gelijkenissen met het beschouwende begin van Quiet City, een compositie uit 1940 van de Amerikaanse componist Aaron Copland (1900-1990). De muziek was aanvankelijk bedoeld voor het gelijknamige toneelstuk van Irwin Shaw, dat Copland als volgt omschreef: “Het script ging over een jonge trompettist die zich de nachtelijke gedachten van verschillende mensen in een grote stad voorstelde, en trompet speelde om zijn emoties te uiten en het geweten van de andere personages en van het publiek wakker te schudden. Na het lezen van het stuk componeerde ik muziek waarvan ik hoopte dat die de innerlijke nood van het centrale personage zou oproepen.”

Na de try-out werd het theaterstuk echter opgedoekt. Een jaar later herwerkte Copland de belangrijkste thema's tot een onafhankelijke compositie voor trompet, Engelse hoorn en strijkorkest.

Toelichting door Aurélie Walschaert

Brussels Philharmonic en het Vlaams Radio Koor zijn instellingen van de Vlaamse Gemeenschap.

 www.brusselsphilharmonic.be
 facebook.com/brusselsphilharmonic
 twitter.com/brusselsphil
 youtube.com/brusselsphilharmonic
 [@brusselsphilharmonic](https://instagram.com/brusselsphilharmonic)

 www.vlaamsradiokoor.be
 facebook.com/vlaamsradiokoor
 twitter.com/vlaamsradiokoor
 youtube.com/vlaamsradiokoor
 [@vlaamsradiokoor](https://instagram.com/vlaamsradiokoor)